

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondentele se se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Biserica în timpul de față.

S'a îngreuiat, și se îngreuiază dîlnic pozițiunea bisericii din cauza multelor direcțiuni greșite, cari se răspîndesc în timpul nostru între popórë. Creștinismul și organul sêu, biserica, a dat impulsul popórëlor pentru studiu în genere și în special pentru studiul naturii, cu scopul ca prin acest studiu sê ne întărim în credința în Dumneđeu. Dar succesele obținute pre acest teren, așa se vede, că în loc de a-l învăța pre om sê și cunóscă mai bine pozițiunea și scopul, pentru carele trăiesce pre acest pămênt, l'a îngâmfat, și l'a dispus, ca sê între în luptă cu cuvêntul descoperit al lui Dumneđeu și cu biserica.

Sub timpul revoluțiunii franceze, și anume în anul 1793 a încercat statul frances sê trăiescă fără Dumneđeu, și fără credința în nemurirea sufletului. A decretat deci, că nu este Dumneđeu, și a scris pre cimiterii, că: „mórtea este un somn vecinic.“ Dar după ce statul și legislațiunea francesă a vêdut consecințele, ce a produs traiul fără credință în Dumneđeu, la un an de dîle a decretat prin lege: că există Dumneđeu, și că sufletul omului este nemuritoriu, rostind cu acêstă ocașiune Robespierre în conventul național cuvintele: „Dacă nu ar exista Dumneđeu, omul ar trebui sê-l inventeze.“

Biserica Franciei după acêsta și-a reluat pozițiunea de mai nainte. Dar batjocura, ce i-se făcuse și greșitele idei, răspîndite în decursul revoluțiunii, și-au urmat cursul lor mai departe și în seclul nostru sub nume de: deism, panteism, materialism și ateism, și au produs îndiferentismul religionar și cu el tóte pécatele, de cari sufere societatea de astăzi.

A îmbêtrânit și veacul al nouêspredecelea, și se apropiă de sfêrșit. Și precum i-s'a dat titlul „veacul luminilor,“ — tocmai așa avem nădejde, că va veni vremea, în carea se va numi „veacul nemulțămirii,“ pentru că rar vom afla veac, carele sê lase după sine mai multă nemulțămire, decât veacul în care trăim noi. Êr isvorul acestei generale nemulțămiri, carea apêsă atât de greu asupra societății de astăzi, ori cât îl vom căuta, nu-l putem afla aiurea, decât în înstreinarea lumii de biserică.

Acêsta dumneđeiescă instituțiune s'a afirmat și trăiesce și astăzi. Au trecut multe instituțiuni omenesci, și și-au vecuit veacul în decursul timpurilor. Din Evangelia Domnului însê n'a perit, și nu va peri nici odată o iotă, seau o cirtă. Biruința între tóte împrejurările este caracteristica bisericii Domnului.

Poporul nostru a privit în biserica sa totdeauna adăpostul cel puternic, sub scutul căruia a înfruntat „viforul tuturor ispitelor,“ — pentru că biserica nefind zidită de mâni omenesci, nu póte fi sfărîmată de nici un feliu de putere omenescă.

Timpurile, prin cari trecem însê, fiind din cele mai grele, acêstă instituțiune are astăzi o misiune mai mare, decât o-a avut în trecut, și anume: biserica este chemată astăzi sê privegheze cu ochi de șerpe, ca învățături greșite sê nu pótă pêtrunde, și sê nu pótă învenina agrul cel sfânt al Domnului, êr pre de altă parte are misiunea, ca sê lucreze cu tótă tária și puterea, cu carea o-a înzestrat Domnul Ceriului și al pămêntului, ca cuvêntul și voia lui Dumneđeu sê stêpânescă asupra modului de gândire și acțiune al poporului pre tóte trenele vieții.

Amintim aici greutatea timpului, pentru ca

ocasiune să avem a repeți, că greutățile, ce s'au pus bisericii în lupta ei cea fără sfârșit pentru dezvoltarea popórelor în spirit creștinesc au făcut mărimea bisericii, și a constatat în tótă splendoroa sa divinitatea acestei vecinice instituțiunei.

Curențe greșite, góne sângeróse, eresuri și schisme au conturbat nentrerupt dela început și până astăzi lucrarea pacinică și intensivă a bisericii pentru înaintarea neamului omenesc. Dar prin gónele cele sângeróse, prin cari a trecut biserica, s'a afirmat de ceea ce este, de intuițiune dumnezeiescă, ér în luptă cu eresurile și cu schismele s'a dovedit, că doctrina, pre carea o propagă, este dumnezeiescă.

În lume tóte se învechesc. Și nu există doctrină, inventată de mintea și speculațiunea omenescă, carea să nu se învechescă, și să nu-și pėrdă din valóre. Numai cuvėntul descoperit al lui Dumneđeu are cea vecinică proprietate, că este și remăne în deplina sa desevėrșire, contribuind vecinic la regenerarea și rentinerirea popórelor, -- atunci când se pune în aplicare în înțelesul și modul lui genuin, în acel spirit dumnezeiesc, în carele a învățat Mântuitorul lumii popórele.

În valurile cele pré mult viforóse ale mării necunoscute, pre carea o numim vieță, omul are neapėrat lipsă și trebuință de un stėpân și povėțuitoriu al vieții sale. Are omul lipsă în întunerecul și în calea cea necunoscută a vieții sale de o făclie aprinsă, carea să-i lumineze, și să-i arate calea cea bună, calea cea drėptă a vieții. Acéstă făclie aprinsă, carea este cea mai neprețuită avere a nóstră, dovedit este în decurs de nouė-spredece veacuri, că nu póte fi alta, decât evangelia Domnului și organul investit de a o propaga prin cuvėnt și prin faptă, sfânta lui biserică.

De povăț are omul trebuință în afacerile sale casnice familiare, în afacerile sale economice materiale, în dezvoltarea sa intelectuală, în dezvoltarea sa morală și în dezvoltarea sa socială.

În tóte aceste direcțiuni chemată este astăzi biserica a lucra din tóte puterile. Chemată este a lucra în acéstă direcțiune preoțimea și alături cu preoțimea tóte corporațiunile bisericesci din întrégă metropoliă.

Spiritul Domnului, i u b i r e a e v a n g e l i c ă, este sufletul, dela carele depinde succesul întru o nimerită punere în aplicare a evangheliei Domnului în doctrină, în cult și în disciplină. Acéstă iubire a

făcut minuni în dezvoltarea popórelor. Minuni de sigur va produce și în rentinerirea și înaintarea popóului nostru. Acéstă iubire evangelică fiind armă dumnezeiescă, este neapėrat de lipsă, că nu ne este permis a lăsa, ca să fiă prin nici un felu de împrejurări conturbată, mai cu sémă astăzi când biserica stă în față cu atâtea curențe greșite.

A venit timpul în carele este neapėrată trebuință, ca acéstă iubire evangelică să pėtrundă, și să însuflețescă în mesura cea mai mare posibilă tóte păturile și toți factorii cari constituiesc sfânta biserică a Domnului.

Leccióni inaugurală la studiul Istoriei Bisericești.

Până la aparițiunea luminei evanghelice omenirea trecuse prin tóte fazele religióse posibile. Dela monoteismul cel mai simplu ajunsese până la cel mai josnic panteism, divinisând nu numai ființe însuflețite, dar chiar lemne și pietre. În timpurile lui Isus Christos, ea se afla într'o astfel de confusiune religióasă, în cât ideile religióse conduceau de o potrivă, atât pe bigot și fanatic, cât și pe sceptic și raționalist, ca să nu dic atheu, la aceeași decadență morală. Nu insufla și nici nu putea să insuflă cui-va vre un respect, așa încât nimeni prin religiune nu se putea edifica moralmente. Cu tóte acestea, chiar în acéstă stare de decadență în care se află ea (religiunea), își găsește apărători.

Doi mari dascali ai lumii antice, Plutarch (născut la an. 50 d. Ch. + 120) și Cicerone (născut la 3 Ian. 106 a Ch. și + la 43 a. Ch.), profunđi cunoscători ai istoriei omenirei, apără religiunea, căci în universalitatea ei, ei vėd simțul religios înăscut în om d'ası îndrepta privirile sale cătră divinitate, totdeuna, ori unde, și în ori ce trėptă socială s'ar află.

Plutarch ne ăice: „poți afla ómeni cari să aibă cetăți fără ziduri, incuți (*ἀγραμμάτους*), fără regi și administrație, fără a întrebuința monede și fără să aibă ideie de teatru și gimnastică; dar societate athee și fără altare, societate care să nu întrebuințeze rugăciuni, jurăminte, oraculi, nu există și nu a vėdut nimeni nici odată¹⁾”; ér celebrul Cicerone, în faimosul său tratat De legibus, ne spune, că: „dintre ființe numai omul are cunoscința de Dumneđeu, ér între ómeni, nu există națiune, ori cât ar fi de barbară și necivilisată, care, să nu recunóscă că trebuie să aibă Dumneđeu²⁾”.

Aceste cuvinte ale lui Cicerone și Plutarch, ca expresiune a vastelor lor cunoscinți despre istoria

¹⁾ Comp. Plutarch cătră Colote 31.

²⁾ Cicero, De legibus I, 8.

omenirei, despre starea socială, moravurile și instituțiile tuturor popórelor, conchid la existența lui Dumneđeu. Prin ea, ei ne dic: „Universalitatea existenței altarului, ne probéza existența lui Dumneđeu.³⁾ Căci cum astfel se póte explică nisuința naturală a omului că în ori ce stare socială s'ar afla, să se róge, să ridice altare și să se închine unei divinități, aducându-i sacrificii, dacă el n'are ferma credință și convingere despre existența ființei cărea se rógă, pe care o adoră și îi aduce sacrificiu ?

Rațiunea logică nu póte admite ca cineva să se róge cuiva, fără ca mai întâi cel ce se rógă, să fie convins despre existența ființei cătră care se rógă, și cu atât mai mult să se róge să'l ajute, ba chiar să'l scape de nevoi și să'l mântuiescă, fără ca să fie convins și tare în credința sa, că acela cătră care se rógă, póte să'l ajute și să-i satisfacă cererea. Dar la această póte se va obiecta cu istoria idolatriei. Se va obiecta póte că omenirea sedusă fiind, s'a rugat și a cređut în idoli că o va ajuta în nevoile sale, fără ca ei să pótă ceva și fără ca ei să existe ca divinități. În adevăr mărturisim faptul. Este așa. Dar nu este óre Creștinismul cel d'întăi carele a demascat falsitatea și amarnica înșelăciune în care se afla omul adorând creatura în locul Creatorului ? În totă istoria idolatriei, aceea ce ținem a remarca este nisuința naturală a omului cătră divinitate și credința că, divinitatea în sine există și póte să ajute pe om. Acesta a fost și este singurul adevăr în totă istoria idolatriei și acest adevăr, această credință și așteptare a omului, nu s'a desmințit, căci venind adevărutul Dumneđeu al omului a satisfăcut toate așteptările sale religiose.

Dar dacă existența altarului dovedește existența lui Dumneđeu și presupune existența religiunii, existența bisericei creștine, prin însăși istoria sa, dovedește că este singura biserică, care predică omului pe adevărutul Dumneđeu. Ea dovedește că este singura religiune care póte să pună pe om în o legătură demnă cu Dumneđeu, ființa supremă, unindu-l cu Dumneđeu duhovnicește prin o legătură harică, plină de har și adevăr.

Deci fiind-că adevărata idee despre Dumneđeu, nu o putem avea de cât dela Biserica creștină, și cu acest nume astăzi se presintă mai multe biserici, voi arăta fazele prin care ea a trecut, ca astfel se vin la adevărata biserică a lui Isus Christos, la aceea care predică în puritatea ei religiunea pe care el a revelat-o omului. Căci existența acesta a mai multor biserici creștine, diferite între ele prin modul de a concepe și predica evangeliul și învățătura cea mântuitoare a credinței, constată că această biserică a trecut prin diferite faze, și că nu toate bisericile pot fi adevărate.

Spre acest sfârșit trebuie să recurgem la însăși origina ei ; trebuie să vedem cum a înțeles'o Isus Christos și sfinții săi apostoli, ca în urmă cu această biserică tip, divină și apostolică, să comparăm și să verificăm pe toate, spre a afla pe cea adevărată.

Biserica creștină este Biserica lui Isus Christos, așezământul divin și etern pe care el l-a dat ómenilor ca ei, în societate, prin acest așezământ să fie d'a pururea în legătură harică cu Dumneđeu pentru a putea duce adevărată viață morală și a se învrednici de mântuire.

Dela el (Isus Christos) dar, să învățăm care, și cum este eternul său așezământ.

Isus Christos, nu ne vorbește despre biserica sa (ecclesia) în evangeliul de cât de trei ori,⁴⁾ și a nume : în evangeliul dela Mathei XV, 18 ; XVIII, 17 bis. și XVI, 18, dar locul clasic, în care el ne denotă biserica sa, este cel dela Mathei XVI, 18.⁵⁾

Din drépta înțelegere a acestor locuri vom avea norma și canonul despre drépta și adevărata biserică a lui Isus Christos.

Împrejurarea și momentul în care Isus Christos ne vorbește în locul clasic despre Biserica sa, sunt din cele mai solemne. Despre Isus circulau în Israil diferite vești și idei. Unii îl credeau de Ilie profetul, alții de Ieremia, alții de Ioan Botezătorul, alții îl socoteau drept un profet din Nazaret. Isus șcia toate acestea și că poporul neputându-și esplica faptele și minunile lui, aveau despre el diferite credințe. Față cu toate acestea el voește a întări pe apostoli și prin ei pre toți următorii săi, în adevărata credință ce trebuie să o aibă despre el ; voește a le spune cum trebuie să'l credă și să'l mărturisască. Spre acest sfârșit, el întrăbă pe apostolii săi : „dar voi cine dicită că sunt ?” În numele tuturor apostolilor răspunde Petru : „Tu ești Christos Fiul lui Dumneđeu cel viu ;” și la această mărturisire revelată a lui Petru, Isus face acea frumoasă paromasie și răspunde prin memorabilele cuvinte : „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea.”⁶⁾

Acestea sunt împrejurările în care Isus ne vorbește despre Biserica sa.

Că aci nu este vorba nici de sinagoga Vechiului Testament, nici de însemnarea restrânsă a cuvântului spre a înțelege zidirea materială, ce cuprindea ecclesia, se învederează dela sine. Istoria evangelică și întrăga istorie a creștinismului ne constată că nimeni nici odată n'a înțeles acesta. De alt-

⁴⁾ Comp. Math. XVI, 14 ; XXI, 11 etc.

⁵⁾ Locurile din celelalte scrieri ale Noului Testament în care apostolii vorbesc despre Biserica în aceeași însemnare în care a înțeles'o Christos, sunt foarte multe. Comp. Galat. I, 13 ; I Corint. X, 32 ; XII, 28 etc.

⁶⁾ Comp. Math. XVI, 13 sep.

³⁾ Ideea lui Plutaric este că : „Το γενικόν της υπάρξεως του θεομού την ύπαρξιν του Θεού αποδεικνύει.”

mintrelea o astfel de însemnare este respinsă de context și de însăși cuvintele lui Christos. Istoria Noului Testament ne constată că Isus Christos a înțeles Biserica sa proprie, viitoare sa Biserică, care va consta din aceia cari îl vor mărturisi și crede ca și Petru : de Christos Fiul lui Dumnezeu, și uniți prin această credință și mărturisire, vor compune societatea aleșilor lui Dumnezeu, purtând numele lui Christos și formând Biserica sa.

Subiectiv dar Biserica lui Isus Christos, este el însuși, și mărturisirea cea dréptă despre el, ér obiectiv sunt cei ce îi urmăză lui, cei care au și profeséză această dréptă credință și mărturisire despre el.

Astfel înțelesă biserica lui Isus Christos, elementele ei constitutive sunt : „Dumneșeu, descoperit noué prin Isus Christos, Fiul și cuvântul lui Dumnezeu, Dumnezeu adevérat, întrupat pentru a mântui pe om, ca subiect al credinței nóstre ; și credința acésta, ce trebuie să o avem noi ómenii despre el. Ea dar cuprinde : „pe Dumnezeu, drépta credință despre el și pe credincioși.“

Unde dar este Dumnezeu, drépta credință despre El descoperită ómenilor prin însuși Fiul său, Domnul nostru Isus Christos, și cei ce sunt uniți între ei pe baza acestei drepte credințe și mărturisiri, acolo, și aceea este adevérata sa biserică.

Acésta este și trebuie a înțelege prin biserica lui Isus Christos. Dar pentru a nu se părea că numai prin o simplă teorie am ajuns la acésta idee despre adevérata biserică a lui Isus să venim la fapte.

Cine însă ar putea să ne dea adevérata idee, și să ne povéțuésca mai bine și mai sigur cum trebuie a înțelege și a judeca despre biserica lui Isus Christos ? Socot că apostolii săi, aceia cari au primit dela El puterea ca ori câte vor lega și vor deslega aci pe pământ în biserica sa, vor fi legate și deslegate și în ceruri.⁷⁾ Isus confind acestora evangeliul său, ei sunt singurii cei mai în stare și cei mai în drept a ne povățui, ér prin cuvintele : „Precum m'a trimis pre mine Tatăl, așa vă trimit și eu pe voi,“⁸⁾ dându-le în modul cel mai solemn totă puterea asupra consolidării și lățirii bisericii sale, aceștia, cred, sunt singurii cari ne pot da adevérata imagine a bisericii sale. Dela apostoli dar să învățăm adevérata biserică.

Aici însă fiind că trecem dela Isus Christos la apostolii săi, țin a face următoarea notă.

Dela început am numit Biserica Creștină, Biserica lui Isus Christos, și continuu am afirmat : biserica sa, biserica întemeiată de El. Dar la acésta teologii protestanți cu toții mă combat în cor, chiar și mulți dintre teologii rom-catolici, ba încă póte și

unii teologi ortodoxi, seduși de cei întâi. Aceștia, originea bisericii creștine o véd în epoca apostolică ; ei o consideră ca fruct al activității apostolice, ca instituție a lor. La acești teologi despre o biserică, înțeleg ecclesie, a lui Isus Christos, întemeiată de el, nici vorbă nu este. Christos, după ei, s'a mărghit numai a predica și instrui pe apostolii săi ; ér ideea d'a constitui o societate sau adunare deosebită, din cei ce vor crede în Christos, acésta, dic ei, este a apostolilor.

Întregă acésta teorie este diametral opusă celor conținute în istoria Evangelică ; ér consecințele ce au decurs și decurg încă până în ziua de astăzi din ea, sunt, pe și ce merge, mai funeste pentru bisericile acelor ce o profeséză. Căci ea, separând biserica de Christos, acésta rămâne ca instituțiune, umană, cu care, precum chiar se și întâmplă, face ori cine ce voeșce.

Dar nu este aci nici timpul, nici locul pentru a intra în o examinare specială a acestei funeste teorii. Ținem numai a constata că ea este contrară istoriei evangelice. În Evangelii vedem pe Isus că alege pe apostolii săi, și îi consideră ca aleși din lume ;⁹⁾ și în lume fiind, sunt deosebiți de lume. Evangelistul Luca ne spune chiar ceva mai mult. El ne învață că Isus, pe lângă cei 12, a mai avut și alți șaptezeci de discipuli. Ce dar erau aceștia toți pe lângă Isus pe care îl urmau pretutindeni, dacă nu Biserica sa, despre care ne vorbeșce și la care chiamă pe toți ómenii ?

Dar să nu se crédă că n'au dreptate și teologii protestanți precum și adoratorii lor. Isus nu este fondatorul unei Societăți, dar Stifter einer gemeinschaft, după norma societăților și a corporațiilor lumești, care separate de cei l-alți ómeni să trăésca după statutele lor numai pentru membrii lor, precum acestora le place a vedea în biserica creștină și bisericile apostolice.

Convini perfectamente cu marele istoric al universității din Berlin, Dl Dr. Adolf Harnack și cu toți adeptii săi, că astfel de societate, Isus Christos, n'a înființat. Acest merit îmi plece să-l refus chiar și apostolilor. După credința noastră a creștinilor ortodoxi, Fiul lui Dumnezeu, întrupat pentru mântuirea genului uman, chiamă pe toți fiii lui Adam spre a forma biserica sa, ér meritul instituirii unei societăți în genul și categoria corporațiilor și El și apostolii săi l'au lăsat reformatorilor.

Biserica creștină dar, nu'și are originea sa dela om ; ea este Biserica lui Dumnezeu și a lui Isus Christos¹⁰⁾ și apostolică este întru atât numai, întru cât ea s'a lățit și consolidat prin predica și activitatea apostolilor lui Isus, cari după ordinul ce li s'a

⁷⁾ Comp. Ioan, XX, 21.

⁸⁾ Comp. Ioan, XX, 23.

⁹⁾ Comp. Ioan VI, 70 ; XIII, 18 ; XV, 16, 19.

¹⁰⁾ Comp. Math. XVI, 18. Acta XX, 28. Rom. XVI, 1 ; I Corint. 1, 2, etc.

dat de învățătorul lor¹¹⁾ au chemat pe toți oamenii spre a forma biserica sa.

Pe baza tradiției orale a lui Isus despre Biserica sa, apostolii predicând tuturor oamenilor evangeliul mântuirii, au înființat în diferite locuri biserici. Era natural ca cei ce credeau în lumina evangelică, să se deosebească de aceia, cari cu ideile lor religioase se aflau în întuneric și în umbra morții. Dar aceste biserici apostolii nu le priveau ca isprava și opera lor, ci ca imperația lui Dumnezeu pe pământ, ca trupul lui Isus Christos, ale căruia membre considerau pe toți cei ce credeau în El¹²⁾.

Acastă apreciere apostolică este de mare însemnătate și ne denotă foarte mult. Ea ne resumă tot conținutul predicii lor, despre Dumnezeu, Isus Christos, mântuirea oamenilor etc., și ne învață, că toate acestea sunt și se află numai în biserică și prin ea se comunică oamenilor, ca prin semnul vădit ce leagă pe credincioși cu Isus Christos.

Dar practica apostolilor ne constată că ei n'au înțeles că predica evangeliului trebuie să fie ceva numai subiectiv, d'a confia adică credincioșilor evangeliul ca simple idei religioase pe care ei trebuia să le aibă, ci au înțeles-o obiectiv. Spre acest sfârșit ei constituiesc biserica lui Isus Christos în societate vădită, organizată, de ai căria membri să se practice voia cea sfântă a lui Dumnezeu, că ei prin credința lor și prin faptele isvorite din această credință să aspire de a fi perfecți ca și Dumnezeu cel din ceruri — Tatăl lor.

Astfel apostolii prezintă biserica lui Isus ca societatea (*κοινωνία*) care oferă oamenilor mântuirea; și atât din istoria evangelică, cât și din toate cuvintele apostolilor, referitoare la ea, se constată că adevărata biserică n'o constituiesc de cât drept credincioșii, aceia care sunt uniți prin aceeași drăptă credință și mărturisire evangelică și apostolică despre Dumnezeu, Isus Christos, întruparea sa, viața și faptele sale, morțea, învierea, înălțarea sa la ceruri și trimiterea mângâietorului, Duhul adevărului, carele de la Tatăl său porcede, spre a fi pururea în Biserică, pentru a o conduce și a renaște pe credincioși prin harul său.

Apostolii dar chiamă pe toți oamenii la evangeliu și predică tuturor ceea ce au învățat dela Isus Christos despre mântuirea oamenilor. Ei le predică drăptă credință, și mărturisirea prin care se pot mântui, și pe baza predicii lor, se întemează biserica lui Isus Christos, singura care unește pe credincioși cu Dumnezeu și în afară de care nu există mântuire, căci ea este singurul mijloc prin care primim adevărata descoperire a treipostaticului Dumnezeu, viața harică și posibilitatea dobândirii vieții eterne.

¹¹⁾ Comp. Mat. XXVIII, 20.

¹²⁾ Comp. I, Corint. VI, 15. Efes V, 30.

Acastă este rațiunea pentru care apostolii consideră Biserica ca corpul lui Isus Christos, și pe credincioși ca membrele acestui corp. Și din descrierea ce-i face apostolul Paul, în special, în prima epistolă către Corinteni cap. 12 și 14, avem tipul adevăratei biserici a lui Isus Christos.

Din istoria apostolică dar, vedem că biserica s'a consolidat prin predica apostolilor. Ei au întemeiat-o pe baza dreptei credințe primită dela învățătorul lor și au organizat-o ca societate vădită, în care, prin predică și sfintele mistere se întreține legătura harică și Christos este în mijlocul credincioșilor, revărsând asupra lor harul său¹³⁾.

Dar predica apostolilor dela început a avut vrăjmași, și Biserica întemeiată pe cuvântul evangeliului predicat de ei a avut a lupta, atât în contra inamicilor interni, cari se aflau în însăși sinul bisericii, cât și contra celor ce nu credeau în Christos. Apostolii însă o apăară, atât cu cuvântul cât și prin scrierile lor, sfătuiesc pe credincioși, să se păzescă de usurpatori, și să rămână statornici în adevărata credință ce li s'a încredințat, ascultători și supuși întru toate povățuitorilor lor, episcopilor și preoților instituiți de apostoli a-i conduce, povățui și păstori.

Astfel în timpurile apostolilor drăptă credință și biserica cea adevărată s'a apărat contra tuturor atacurilor interne și externe prin însăși activitatea și supravegherea apostolilor; ér după morțea lor, această sarcină au avut-o următorii lor, Episcopii și Presbiterii cu ajutoarele lor Diaconii, aceia pe care ei i-au constituit în locul lor conducători ai bisericii lui Christos, și povățuitori ai credincioșilor. Aceștia au apărat drăptă credință a bisericii și adevărata învățătură primită dela ei prin cuvântul scris și prin tradițiunea orală. Ei prin Sinódele ce au ținut, au respins din sinul bisericii pe toți aceia cari voiau a înjosi și a mistui evangeliul în judaismul Vechiului Testament, în filosofile orientale sau în elenismul clasic.

Cu modul acesta în decursul timpului multor secole drăptă credință este una, una fiind și biserica cea adevărată a lui Christos cunoscută și recunoscută de toți sub numele de Biserica una, sfântă, catolică și apostolică a lui Christos în antitesă și spre deosebire de Sinagoge și parasinagoge eresiarchilor și ale ereticilor, cărora li se contestă chiar și numele de biserică (*ἐκκλησία*).

Dar lăsând la o parte pe toți aceia pe care Biserica cea adevărată în decurs de aproape 10 secole continuu i-a exclus din sinul său, ca decăzuți și deviați dela drăptă credință și adevărata tradițiune divină și apostolică, astăzi vedem această una, sfântă și mare biserică a lui Christos divizată în trei mari biserici, fie care din ele cu pretenția de a fi și d'a reprezenta adevărata biserică a lui Christos, cea

¹³⁾ Comp. Math. XVIII, 20, XXVIII 20 și Efeseni I, 22 seg.

biserică care s'a consolidat prin predica apostolilor săi.

Acestea sunt: Biserica creștină catolică și apostolică ortodoxă de răsărit, biserica apusului și biserica protestantă.

Nu voi intra în examinarea detaliată a faptelor cari au provocat scisiunea, dar pentru a verifica pe fie care din acestea voi stabili norma pe care biserica a urmat-o dela început pentru a salva drépta credință și pentru a se deosebi de cei ce voiau a o usurpa.

Elementele constitutive ale bisericii lui Christos în baza tradițiunii apostolice, fiind: Doctrina, cultul și organele canonice prin care se întreține legătura harică, aceia dintre credincioșii lui Isus Christos, cari față de acestea au adevărata tradițiune evanghelică și apostolică și o mărturisesc, așa precum li s'au trădat de apostoli, aceia compun adevărata biserică apostolică.

Deci biserica pe baza acestei norme. De îndată ce cineva se abătea dela adevărata învățătură despre Dumneșeu cel pré mărit în Treime, propoveduit de apostoli, sau contesta organizațiunea bisericii, fie că acela ar fi fost un singur individ sau o întrégă biserică, erau declarați de abātuți, schismatici și heretici, adecă despărțiți și deosebiți de adevărata Biserică. Er ea, Biserica cea adevărată, pentru a nu părea staționară și pentru a nu lăsa nici cea mai mică umbră de bănuélă în spiritele credincioșilor, determină și explică pe baza evangheliului și a tradițiunii apostolice păstrată dela început în biserică, tóte cestiunile ce se agitau și aceste hotăriri ale ei, devin în urmă ca normă a credinței stabilite sub egida apostolică, *ἔδοξεν ἡμῖν καὶ πνεύματι ἁγίῳ* ¹⁴⁾ de unanimitatea celor ce erau însărcinați cu conducerea bisericii, deveneau dogmele bisericii.

Trebue însă a fi bine constatat, că în acéstă procedură a bisericii nu este vorba de o desvoltare a doctrinei și a dogmelor bisericii, precum susțin în special teologii protestanți, și influențați de ei chiar și unii teologi ortodoci, ci numai de o explicare și precisare oficială și autentică a lor din partea bisericii universale, singura în drept d'a hotărî și a stabili doctrina pe baza tradițiunii păstrate de la început.

Astfel a procedat biserica în decursul celor dintăi nouă secole față cu toți eresiarhii și cu tóte sectele eretice cari au voit a altera doctrina și învățătura cea dréptă, fie prin sfeterisire, fie prin întrodúcere de novisme, în doctrină, cult, ritual, etc.

În decursul acestor secole, Biserica prin decisiunile sínodelor sale ecumenice și locale și-a luat deplina sa desvoltare doctrinală și latreutică, și organizându-se în totul pe baza tradițiunii apostolice păstrată de la început, și-a fixat și determinat dog-

mele, cultul, ierarchia și tot ce 'i trebuia spre a fi adevărata *κοινωνία* a lui Dumneșeu cu ómenii; acea *κοινωνία* în care Dumneșeu prin organele ce conduc biserica, prin apostoli și următorii acestora, Episcopii și prin presbiterul instituit de acestia, rechemă și readuce la sine pe omul cel cădút prin păcat, carele ca ființă liberă prin credința sa se justifică, se sântesce și conlucără spre mântuirea sa.

Biserica în tot timpul luptei păstréză în totul drépta credință, doctrina, cultul și organizațiunea sa, și este adevărata biserică a lui Christos, una, sântă, catolică și apostolică, deosebindu-se de tóte sectele eretice prin păstrarea adevăratei tradițiunii și unitatea credinței.

Cunoscută fiind acum norma pe care biserica a avut-o și a practicat-o pentru a și salva unitatea credinței și a organizațiunii sale, așa precum le promise dela apostoli și precum le stabilise pe baza tradițiunii orale păstrate dela ei, astădi când vedem că trei mari Biserici, Biserica de răsărit, Biserica Romei și Biserica protestantă, acéstă din urmă cu mai multe afiliate și mai ales ultima cu nenumărate, vin și fie care din ele se pretind a fi adevărata biserică a lui Christos, cred că înainte de a intra în examinarea și expunerea fie-cărea din ele, putem a priori spune care din ele este Biserica cea adevărată a lui Christos. De sigur nu póte fi alta decât aceea care a rămas stabil neclintită pe baza tradițiunii păstrată dela început de biserica cea adevărată a celor 9 dintăi secole. Mai precis aceea care ne reprezintă pe cea biserică, care, în cele 9 secole de luptă s'a distins prin unitatea credinței și era privită de toți ca adevărata biserică a lui Christos. — Ori care din cele trei mari biserici creștine astădi existente, care s'a depărtat și diferă de aceea biserică, prin întrodúcere de novisme sau în doctrină, dogme și cult, sau prin sfeterisire în acestea, se înțelege dela sine, și este îndiscutabil, că aceea biserică a deviat dela tipul și imaginea adevăratei biserici a lui Christos.

Dar cred că nu este destul a rămânea la acéstă specificare generică. În interesul Sf. Biserici creștine catolice și apostolice de răsărit este d'a intra în o examinare mai de aprópe a celor lalte două biserici spre a se vedea și constata adevărata biserică.

Nouă secole împlinite Biserica lui Christos a fost una, păstrând, pot díce, în totul unitatea credinței.

În unele biserici ale apusului existau mici diferințe, pot díce, fără importanță privitoare mai ales pe cult și ritual. Dela secolul al VI încep a se aréta și óre cari inovațiuni dogmatice. — Apare chiar Filioque și în secolele următoare (VI, VII și al VIII) îl vedem admis de multe din bisericile creștine din apus. La începutul secolului al IX (anul 809), însăși biserica Romei este silită a'l întrodúcere în simbolul Niceno-Constantinopolitan, dar protestul lui Papa Meon al III (755—816), care a ordonat sê

¹⁴⁾ Comp. Acta, XV, 28.

se scrie pe două table de aramă simbolul credinței fără adaos, și însoțit de memorabilele cuvinte: Haec Leo posui amore et cautela orthodoxae fidei, să se păstreze în biserica sf. Petru din Roma, va fi d'a pururea cea mai sdrobotore probă contra bisericii Romane, că ea a introdus novisme și a falsificat credința.

Tot în secolul al IX biserica răsăritului prin celebrul Patriarh Fotie face atentă biserica Romei asupra acestui adaos la Simbolul credinței, care alterează doctrina adevărată a bisericii și duce la un dualism, precum și asupra altor practice religioase ne recunoscute de biserică; însă șefii bisericii Romane, cari încă de pe atunci își pregăteau calea pentru a se decreta de vicari ai lui Petru și ai lui Christos, de capi văduți și infailibili ai bisericii aci pe pământ, nici n'au voit să audă de sfaturile amicale ale lui Fotie și următorilor săi. Încordarea relațiilor merge până la anul 1054, când delegații Papei (Leon al IX) în ziua de 16 Iulie se introduc în templul sf. Sofii din Constantinopol pe când se oficia sf. Liturgie și depun pe sf. Masă, separațiunea lor de biserica de Constantinopol și de toate bisericile orientului.

(Va urmă.)

D I V E R S E.

* *Pré Sânția Sa* părintele Episcop al Aradului Ioan Mețian a plecat Mercuria trecută la Budapesta spre a lua parte la desbaterile asupra proiectului de lege despre căsătoria civilă obligatorie înaintat a doua oră casei magnaților.

* *Proiectul de lege* pentru introducerea căsătoriei civile obligatorie a fost substernut Joia trecută de nou casei magnaților, și în desbaterea generală au votat pentru acest proiect 128, ér contra 124 de membri.

* *Apel și mulțămită publică.* În comuna Recaș (comit. Timiș) a fost mai nainte cu 25—30 ani la 100 familii gr. or. române, și acestea își aveau case și pământuri proprii, dar neavând biserica lor, s'au afiliat la parochia matra din Izvin. Și Românii din Recaș aflându-se între alte neamuri străine, cari având toate cele ce le trebuiesc, precum: biserica și școla lor s. a. erau disconsiderați, priviți de un element cu totul părăsit; căci pentru Români nu era nici baremi un loc unde să-și îngrope morții, ci ca se nu rămână neîngropați li s'a dat un loc plin de ape și gunoie, pe unde âmb্লাu rimatorii și alte animale. Ei nu-și puteau vesti pe cei repotați ai lor prin sunetul vre-unui clopot, ci numai în casuri rari — dacă plătiau scump — li se făcea acesta la biserica rom. cat. din loc. Între asemenea împregiurari mulți Români din Recaș au preferit mai bine a trece la biserica rom. cat., decât a se vedé așa de părăsiți și numai cei mai tari în credință au rămas fii credincioși la biserica străbună. Astăzi mai sunt în comuna Recaș cam 150 suflete aparținătoare la religiuena noastră ortodocsă.

Înainte cu 20 ani a fost pretore cercual adm. în Recaș fiertatul Iuliu Munteanu, și acesta făcându-se atent din partea părintelui paroch din Izvin Georgiu Piglea despre starea cea deplorabilă în care ne aflam, a dispus imediat a-se face ordine și a se ocoli morminții cu șanț. Mai târziu am colectat parte între noi, parte âmbლând pe la casele ómenilor marinimoși, și astfel adunând o sumuliță de bani ne-am provécut morminții cu gard. Ađi dară în locul apelor și gunóelor de odiniórá se află nisce morminți îngrădiți și plini cu verdéță și flori. Am stăruit inse mai departe a ne ridica și întări și ne-am decis mai târziu din nou, ca adunând óre-cari sume parte dela noi, parte dela alții, să ne cumpărăm și un clopot în morminți, din al căruia venit — în loc de a plăti la biserica rom. cat. — se ne câstigăm mijlócele recerute pentru susținerea morminților. Adresându-ne cu pré umilita noastră rogare către Preavenerabilul Consistoriu din Arad, acesta a binevoit a ne ajuta cu o suma de 40 fl. v. a. Ne-am adresat apoi către Ilustritatea S'a Domnul Dr. Alecsandru Mocioni, și acesta a binevoit a ne ajuta cu sumă de 12 fl. v. a. Cu ajutóarele acestea deja am și cumperat un clopot pe séma morminților, în preț de 55 fl. v. a.

Priméscă deci atât Preavenerabilul Consisto-iu din Arad, cât și Ilustritatea S'a Domnul Dr. Alecsandru Mocioni cea mai profundă mulțămítă a noastră pentru marnimósele lor ajutóre.

Și ca noul clopot se nu fie espus stricáciiunei și tempestățiilor, am început a apela și la alte inimi generóse, din al cărora ajutóre am zidit apoi o mică capelă în morminți; unde voim a așéda noul clopot. Ajutóarele încurse pe séma micei noastre capele sunt dela următorii Preastimați Domni:

1) Din Recaș: Bonomi Károly comerciante 1 fl., Bonomi Károly apotecariu 1 fl., Constantin Lazar advocat 2 fl., Ioan Luca subjuđe reg. 2 fl., Eufemia Stanisavlevici 3 fl., Manuilă oficiante la judecătoria reg. 1 fl., Ioanovici protopretor cercual 1 fl., Munteanu oficiante la pretură 1 fl., Ramholz Károly 50 cr., Reidl Iosef 50 cr., Tasch 30 cr., Schön Ferencz director la cassa de păstrare 50 cr., Iohann Veber 50 cr., Mihalich 20 cr., Vichtmann Urban 50 cr., Heerzl 50 cr., Schüzl comerciante 20 cr., Biró vicenotar 50 cr., Paul Georg 20 cr., Neumann Gyula 10 cr., Iakob Szablár 50 cr., Musta Károly 20 cr., Leudl György medic cercual 50 cr., Mischan Ianos 30 cr., Ilici 1 fl., Sturmech Frigyes 1 fl., N. N. 50 cr., N. N. 1 fl., Pollak Henrik comerciante 50 cr., Pavelek comerciante 50 cr., Dercsényi forestier erarial 10 cr., Barakovics Kálmán jude reg. 1 fl., N. N. 30 cr., Dna Pottyondi 50 cr., Duschan 30 cr., Berkovics Sándor par. rom. cat. . . (?)

2) Din Izvin: Comuna bisericéscă gr. or. română 10 fl., Nicolau Cacinca epitrop 50 cr., Nicolau Bosioc 1 fl., Georgiu Piglea paroch 1 fl., Nicolau Darabanțiu paroch 1 fl., Persida Vuia 1 fl., Vincențiu Tomi cleric. abs. 1 fl., Demetriu Buibaș notariu com. 2 fl., Efta Stefanel 50 cr., Ioan Ursu 50 cr., Ioan Mateica 50 cr.

Esprimăm și acestor Preastimați Domni contribuítori sincera noastră mulțémire!

Dupăce din ajutóarele încurse abia am potut ridica zidurile micei nóstre capele, foră a fi terminată deplin, și lipsindu-ne mijlócele necesare, apelăm din nou la sprigii-
nului inimilor generóse. Contribuirile ne rogăm a-se trimite la adresa părintelui Georgiu Piglea, paroch în Izvin, per T.-Rékaș. — Recaș, 4. Iunie 1894. — În numele credincioșilor din Recaș: Nicolau Scorțan, Moise Bujorean, Ilie Uscola.

Nr. 129/1894.

Concurs literar.

În conformitate cu decisul IX p. a. din protocolul adunării generali de est timp, comitetul central al reuniunii învățătorilor români gr. or. din districtul consistoriului aradan, protopopiatele de-a dreapta Marășului, escrie premiu de 50 fl. v. a. pentru cea mai bună carte românescă menită ca manual în școla poporală, din ori ce ram al învățământului, cu termen de concurs până la 1 Martie n. 1895, pe lângă următóriile condițiuni:

1) Cartea să conțină întreg materialul de învățământ al ramului respectiv.

2) Cuprinsul să nu fie vast, dar să fie împărțit în grade concentrice, să fie espus în stil clar și scris cu ortografia academiei.

3) Lângă manuscriptul scris în trei esemplarie anonime să se acludă o cuvertă sigilată provédută cu un motto, carea se conțină în lăuntru numele autorului.

4) Referitoriu la dreptul de proprietate, se va face acord seperat între reuniune și autor.

5) Manuscriptele să se trămită la adresa subsemnatului președinte în Arad, până la termenul susamintit.

Arad, din ședința ordinară a comitetului central ținută în 7/19 Iunie 1894.

Teodor Ceontea, m. p.
președinte.

Nicolae Stefu, m. p.
secret. I.

Concurs.

Pentru ocuparea parochiei vacante de clasa primă din Arad, prin această se publică concurs cu termenul de alegere pe ziua de 10/22 Iuliu 1894.

Beneficiile împreunate cu această parochiă sunt:

1. Una sesiune parochială cu un venit anual de 400 fl.

2. Competința anuală de bir din cassa magistratului în rate de 3 luni 285 fl.

3. Stólele conform usului din locu, pe basa „normei stolari,” după calculul mediu anualminte 500 fl.

După încetarea îndreptățirii capelanului Gavriil Bodea la suma de 300 fl. bir ce-i compete din cassa epitropiei parochiali în sensul hotărării comitetului parochial adusă la 10 Decembrie 1893 și aprobată prin concludusul Ven. Consistoriu Nr. 6136—1893, parochul ales va intra îndată și în folosința acestui beneficiu.

Drept de a concurge au toți aceia, cari posed tóte calitățile și întrunesc tóte condițiunile prescrie în „§. 15 lit. a)” din regulamentul pentru parochii. Suplicele de concurs instruate conform §. 13 din „Statutul Organic” sunt de a-se înainta la protopresviterul concerninte Moise Bocșan în Arad, în termen cel puțin de 30 zile dela prima publicare a concursului de față; suplicele întrate mai târziu nu se pot lua în considerare.

Concurenții, după prealabila încunoștințare a protopresviterului se pot înfățișa înaintea alegătorilor pentru a cânta, celebra sau cuvânta.

Din ședința comitetului parochial gr. ort. rom. Arad, la 3 Iunie n. 1894.

Dr. Nic. Oncu, m. p.
președintele comit. par.

Nicolae Stefu, m. p.
not. com. paroch.

Conțeles cu: MOISE BOCȘAN, m. p. protopresviter tract.

Pentru deplinirea parochiei de clasa a III din Zimbru, cu filialele Dulcele și Brusturesc, protopresviteratul Halmagiului, se escrie concurs cu termenul de alegere pe 29 Iunie adeca pe ziua de S-tul Petru și Pavel a. c.

Emolumentele anuale sunt: dela 176 numeri de case câte una măsură de cucuruz sfărmat, pământ, parochial, stólele indatinat, cuartir coresponzătoriu și grădină de legumi, care tóte la olaltă facu 596 fl. v. a.

Doritorii de a ocupa această parochie sunt avisati ca recursese lor provédute cu tóte documentele prescrie în statutul organic, adresate comitetului parochial, a-se trimitte protopresviterului tractul Ioan Groza, în Halmagiu până la 26 Iunie (8 Iulie) a. c.

Comitetul parochial.

Nicolau Maci, m. p.
not. com. par.

Ioan Seracu, m. p.
președinte com. par.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pentru renovarea bisericei gr. or. române din Dieci, diecesa Aradului, protopresviteratul Buteni, ce se va ținea Duminecă în 29 Iuliu (II Iuliu) a. c.

1. Prețul de esclamarie 829 fl. 57 cr. v. a.

2. Licitanții vor depune vadiu de 10% din preț.

3. Planul și preliminarul de spese precum și condițiunile de întreprindere să pot vedé la oficiul parochial subscris.

4. Contractul legând va fi deobligătoriu pentru întreprindătoriu îndată după legare, érá pentru comuna bisericească numai după aprobarea din partea V. Consistoriu diecesan.

Din ședința comitetului parochial ținută la 21 Maiu a. c.

Georgiu Lupșa, m. p.
preot președ. com. par.

Vasiliu Suciu, m. p.
not. com. par.